

7752237

Kameranın Arkası Önü: HALDUN DORMEN

Başar BAŞARIR

Hayır,
arayış içinde
değilim,
geleneksel
yapıyorum
tiyatromu.
Gelişime
“evet” tabii,
ilerlemek için,
genç kalabilmek için.
İzleyicimin % 70'i
15-25 yaş arası,
ben hep gençlerle
birlikteyim.

1950'lerde Peter Perri'nin objektifinden
Haldun Dormen

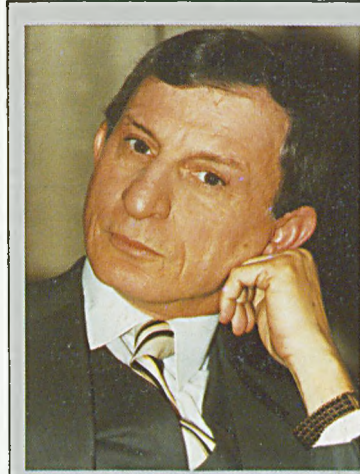

Kimileri hem EN'dir hem de HER.Ya Haldun Dormen, onu böyleli bir insan yapan şeyler ne olabilirdi? Bilmeyeyi çözebilmek, aynıy ve farklıy ayırmsamak için onu evinde, seçimlerinin yanı başında ziyaret etmem şarttı herhalde. Çünkü örneğin, daha söze başlar başlamaz Haldun Dormen'in neden en genç 1928'li olduğunu kavrayıverdim. Gençlerle birlikte genç yaşıyordu, ve ben genç bir adamın evinde, genç bir adamla sohbet ediyordum.

Oturma odası modern bir Dionysos tapınağı görünümünde, hayallerin ve gücün birleşip hayalgücüne dönüştüğü bir yer. Haldun Dormen sevdiklerine hayır diyememekten, her işe koşturmaktan yakınlıkla başlıyor söze, yoo bu bir yakınma değil, mutlu bir sitem olsa olsa. Aradan zaman geçtikçe diyor, acemiliği atıp daha programlı ve verimli çalışıyorsunuz, ama bu olgunlaşma 24 saati 25 yapmıyor ve sevgili Altan Erbulak'ın benim için icad ettiği Zerandi* adlı günü hep arıyor, hep arıyorum. (Zerandi: Pazardan sonra Pazartesiden önce gelen haftanın sekizinci günü.)

Şansınız diye soruyorum, bütün hobilerimi meslek edinmiş olmam diye atılıyor. Dormen topluluğunu dağittiği 1972'den (o ünlü "Bir-daha mı-asla"dan) 12 yıl sonra Egemen Bostancı'nın emri vakisi ile yeniden, ama bu kez çok daha deneyimli bir tasa ve çok daha olgun bir hamama geri dönüşünü anlatıyor. TV'yi tiyatrodan ayırmıyor ama, yönetmek has oğlum, oynamaksa biraz üvey kalıyor diyor. sonra değişim hakkında konuşuyoruz.

Hayır, arayış içinde değilim, geleneksel yapıyorum tiyatromu. Gelişime "evet" tabii, ilerlemek için, genç kalabilmek için. İzleyicimin % 70'i 15-25 yaş arası, ben hep gençlerle birlikteyim, nasıl genç olmam, nasıl uçuk olmam. Örneğin, deyip Woody Allen'a atlıyor ve "Tanrı"yı anlatıyor. Hafif çılgın, hafif deli, kesinlikle dört dörtlük değil... Yani kısaca genç, diyorum araya girip. Gülüyor ve ekliyor: Bugün

Haldun DORMEN (RC '49)

Haldun Dormen 1928 yılında, Mersin'de doğdu. Orta, öğrenimini Galatasaray'da yaptıktan sonra Robert Koleji (1949) ve Yale Üniversitesi tiyatro bölümünü (1953) bitirdi. A.B.D.'nde çeşitli tiyatrolarda çalıştıktan sonra, yurda döndü ve Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Küçük Sahne'ye oyuncu olarak girdi. Daha sonraki yıllarda "Cep" ve "Dormen" tiyatrolarının kurucusu ve yöneticisi oldu. Haldun Dormen, bu süre içinde yetmiş beş oyun yönetti ve seksen bir oyunda rol aldı. Yaptığı Bozuk Düzen ve Güzel bir Gün için adlı filmler 1964 ve 1965 yıllarının en iyi yapıtları olarak "Altın Portakal" ödülü kazandı. 1972 yılında Dormen topluluğunu dağıtarak serbest çalışmaya başladı. Televizyonda Ellinci Yılda Türk Tiyatrosu, Unutulanlar gibi diziler yaptı. Kadın Dediğin, Karanlıkta Komedi gibi TV filmlerinde oynadı. Gazebo, Taşra Kızı, Pasifik Şarkısı gibi çevirilerinin yanısıra Kumpanyanın Gülleri gibi başarılı TV oyunları da yazmıştır.

en çok deney peşinde koşan, arayışını sürdüren tiyatrocunun herhalde Ferhan Şensoy, çok da zeki bir insan ve üst üste başarılı oyunlar çıkardı, ne ki son oyunu "Soyut Padişah" beni çok sıktı, kötürüm kalmış kötü bir eser. Deney yapmak kimi zaman böyle işte, zaten çoğu ekoller yaşanmıyor buna. Genco Erkal, Kenterler, Dormen belli çizgilerin tiyatrosunu yapıyorlar sürekli. Şehir Tiyatrolarında ise Gencay Gürün rahat bırakılsa çok daha verimli olacak, ama Devlet Tiyatrosu tam bir kış uykusunda diyebilirim. Eskiden yüzyılda bir değişen şeyler artık her gün değişiyor, ayak uydurmak için gözünüzü kulağınızı sürekli açık tutmalısınız.

Konuştukça, değişen, yıkılan ve yeniden kurulan dünyanın dünden gelip bugünden geçen ve yarına uzanan çizgisinin tiyatroya etkileri daha da belirginleşiyor. Ve Haldun Dormen, benim de yardımımla, sözü en ısrarlı dayatmasına getiriyor: kültürler üstü/arası aydın anlayışı.

Beethoven hepimiz için aynı önemi taşımaz mı, diye soruyor. Dostoyevski ya da Tschaikovsky günümüzde artık milliyetsizdir. Söz konusu olan ortak bir dil, bizim ulusça uzak düştüğümüz ortak bir duyarlılık, diyor ve ekliyor, Marilyn Monroe 50'lerin diğer adıdır, Beatles ise 60'ların. Bu açıdan bakıldığında, diye ekliyor Haldun Dormen, Galatasaray yıllarında karşılaştığımdan çok başka, çok ileri bir tarz söz konusuydu Boğaziçi'de, umarım hâlâ öyledir. Toplumumuz din baskısından sıyrılıp evrensel çizgiyi yakalamalıdır artık, artık kendinizden başka kimseyi kandıramazsınız. Örneğin yalnızca Sheeksphere okuyarak genel bir kültürü yakalayabilirsiniz. (Arada, peki ya büyük Türk yazarı? diye soruyorum) Bu Yaşar Kemal olmalı diyor, 'İnce Memed'in tadı unutulmaz.'

"Bugün" konusunda canı epey sıkın Bay Dormen'in. 'İyi Akşamlar' programının kaldırılması inanılmaz

Toplumumuz
din
baskısından
sıyrılıp
evrensel çizgiyi
yakalamalıdır
artık.

*Oturma odası modern bir Dionysos tapınağı görünümünde,
hayallerin ve gücün birleşip hayalgücüne dönüştüğü bir yer*

Dormen'in yönettiği son oyun "Yolun Yansı"ndan bir sahne

birşey diyor, oysa Anadolu öğrenmek, haber almak için kıvranıyor. 88 yılında ayda 20-25 bin mektup alıyorduk Kamera Arkası programına, öğrenme açlığı kendini açıkça gösteriyordu o satırlarda.

Sanat etkinlikleriyle bir başlangıç bulan ve burdan barlara dek uzanan yarım yamalak oluşmuş kentsel alt kültürler de zorunluluktan doğuyor Bay Dormen'e göre. İnsanlar söyleyecek bir takım lafları akıllarında tutabilmek için zorlada olsa, yalnız satırbaşlarını, manşetleri de olsa okuyorlar. Açılışlarda, kokteyllerde birbirlerine "Ay o piyes çok kötümüş" diyen süslü püslü hatunlar görmek pek hoş değil tabii, ama durum dış ülkelerde de pek farklı değil. Taklit etmeye çalışan, özenen insanlar zorundalar, az çok bilgi sahibi olmanın.

Haldun Dormen tutkulu bir Atatürkçü olarak ülkedeki kimi politik gelişmelerden kaygı duyduğunu söylemeden edemiyor, ne ki bir Cumhuriyet çocuğu olarak geleceğe yine de umutla, her zaman umutla baktığını ekliyor. Ülkeye ait sorunlar yaşam biçimimizin bir parçası ve dolayısıyla bir kişilik ve onur sorunudur, başka türlü düşünülemez diye kesip atıyor.

Kolej yıllarından söz ederken bugün hâlâ görüştüğü arkadaşlarının çok az sayıda olduğunu öğreniyorum. İlk ağızda Şakir Eczacıbaşı, Özer Esen, Güner Fatsa ve Meral Selçuk isimleri geçiyor aklımdan.

Peki ama nasıl ve neden sanat? Haldun Dormen'i böylesi bir hayata iten neydi? Kendisine göre çocuklukta gelen bir içgüdü. Aslında sanatla uğraşmamam için herşey vardı çocukluğumda, ama sanatçı oldum işte. "İyiki de oldunuz" diyorum ve söyleşimizi bitirip fotoğraf faslına geçiyoruz.

Haldun Dormen daha uzun yıllar kameranın arkasında, önünde, sahnede ve kuliste yaşayacak ve bu, Cumhuriyet Türkiye'si ile hemen hemen yaşıt ama ondan çok daha genç adamın başarıları sanat tutkusunun gücünü hepimize kanıtlayacak.

